

8/6

Engelsk parlamentarism

Då Herbert Morrison, gammal parlamentariker och medlem av en rad regeringar, skriver en bok om *Government and Parliament* (Oxford University Press, 21 shilling) väntar man sig kanske en personligt färgad skildring med minnesbilder och anekdoter som krydda och garnityr. På den punkten är boken en missräkning. Morrison är diskret intill tystnad i berättelsen av personer och händelser. Man får veta att Attlee inte hade några diktatorsfasoner som premiärminister, och det hade man förut anat; Bevan, Morrisons motståndare, är inte omnämnd; regeringsbildningar och konflikter skymtar blott som bakgrund till en del principiella, i regel föga markanta reflexioner.

Detta innebär inte att boken är svag. I stort sett ger den en konventionell framställning av det brittiska styrelsesättet, men på flera områden ger författaren upplysningar som förut inte varit tillgängliga i denna form. Sålunda diskuteras i detalj kabinetts arbetsätt och de allt viktigare kommittéerna inom kabinetts samt de speciella förvaltningsproblem som uppstått i samband med socialiseringen. Monarkin i England försvaras som vanligt under hänvisning till Bagehots klassiska uttalanden; Morrison betonar att monarken har rätt att diskutera skilda avgöranden med ministrarna och att besluten stundom påverkas av dessa samtal (dock inte då Georg VI sökte övertala Morrison att såsom inrikesminister i vissa fall benåda mördare). Kabinetts beslut fattas fortfarande stundom genom ett slags omröstning, dvs. alla yttrar sig, och majoriteten får bestämma; såvitt jag kommer ihåg har sådana omröstningar under de senaste årtiondena eljest knappast nämnts i engelska memoarböcker. Övriga nästan genomgående förbigår tidigare författares uttalanden; Jennings, vars analyser i huvudfrågorna står på ett vida högre plan, är exempelvis inte alls citerad.

HERBERT TINGSTEN

D • N

9/6 1954

Försvaret för vår utrikespolitik

Utrikesministerns anförande i Karlstad innehöll ett uttalande som kan noteras med glädje. "Atlantpaktens har stort värde som ett medel att balansera östblocket." Att så förhåller sig är visserligen för alla demokrater ostridigt, men såvitt bekant är det första gången som hr Undén vågat fälla detta realistiska omdöme. Talet om värdet av "balans" kan inte dölja att det just är demokratiernas sammanhållning som utgör ett värde. Hr Undén kan inte rimligen vända om satsen och säga att östblockets sammanhållning är av värde för att balansera Atlantpaktens. Att en sådan tes skulle te sig absurd är det bästa beviset för att det inte är balansen eller jämvikten som i och för sig är eftersträfvansvärd — vad det gäller är demokratiernas självförsvar mot kommunistisk aggression.

Men i försvaret för den svenska isolationismen föll utrikesministern tillbaka på gamla och ohållbara tankegångar. "Är det i fredens intresse", frågade han, "att alla stater väljer sida och så att säga ramlas i två väldiga militärläger? Är det gagneligt för freden att tack vare militärallianserna den reella politiska makten i allt högre grad koncentreras hos några världsmakter som på grund av sitt dominerande inflytande inom respektive allianser dirigerar den internationella politiken? . . . Om det vid sidan av östblocket och Atlantpaktens stater finns utomliggande, alliansfria områden på Europas karta, kan det näppeligen skada freden, tvärtom. Friktionsytorna minskas, och intressena står inte så oförmedlat mot varandra."

Det lönar sig att en smula analysera dessa sats. Naturligtvis är det inte bra för freden att världen är uppdelad i militärläger; naturligtvis vore det bättre om vi hade samförstånd eller avspänning. Men det är ju inte ett val mellan dessa möjligheter det här gäller. Vi har det kommunistiska blocket, det kommunistiska militärläget — den saken kan vi inte göra någonting åt. I detta läge är det av värde att den fria världen blir så stark och enig som möjligt. Hela denna avgörande frågeställning kommer hr Undén ifrån genom den omedvetet försåtliga formuleringen av dilemmat och genom att använda det förklänande ordet militärläger (som om inte Sverige enligt samma terminologi skulle kunna betecknas som ett militärläger). Lika felställd är den andra frågan, om koncentrationen av makten hos några världsmakter. En sådan koncentration kan vi i tidens kristiska läge inte komma ifrån; vi får vara glada över att den starkaste av dessa världsmakter hör till det demokratiska blocket. Huruvida små stater kan influera mest på de storas

politik genom att stå inom eller utanför Atlantpakten kan diskuteras; sannolikheten talar väl för att staterna inom Atlantpakten har det största inflytandet, och hr Undén tycktes godta denna hypotes då han sade sig hoppas att Norge och Danmark inom pakten verkar "för en försiktig och återhållsam politik".

Och hur är det med tanken att neutrala stater — hr Undén önskar ju också ett neutralt Tyskland — skulle minska friktionsytorna och på något sätt verka förmedlande? Inte beror det på gränsyornas längd om konflikt uppstår eller inte; det är svårt att tro att ett sådant uttryckssätt bottnar i annat än tanklöshet. Det finns ingen gräns mellan USA och Ryssland, och det är dessa två makter som är de stora antagonisterna. Ingen tror väl att Sveriges inträde i Atlantpakten skulle öka faran för "ränsintermezzon" som kunde framkalla krig. Den i svagaste tänkbara form givna antydning om förmedling mellan motsatta intressen är lika ohållbar; klart utsagd är tanken att Sverige skulle medla mellan öst och väst — "bilda en brygga", som det förut hettes — så fantastisk att den blott kan smugglas in i resonemanget genom en otydlig fras.

Utrikesministern reagerade vidare mot påståendet "att krigsteknikens utveckling gör

neutralitet omöjlig i praktiken"; vi borde inte "anamma en sådan ödestro". Samtidigt förklarade statsministern att "det finns knappast längre någon vrå i världen där man känner sig trygg". De allra flesta är väl ense om att neutralitet för Sverige under ett världskrig är något osannolikt, för att inte säga otroligt; det är här inte fråga om någon "ödestro", utan om bedömande av utsikter, och utan ett sådant bedömande är varje politik omöjlig. Det är också alltmera sällan som den svenska neutralismen försvaras med att vi kan stå utanför ett världskrig. An mera väsentligt är emellertid att hr Undén inte med ett ord berörde de faror som neutralitetspolitiken innebär. Vi riskerar på grund av denna politik att vid ett anfall — vare sig i samband med stor- krig eller ej — ställas utan hjälp; även om västmakterna vill hjälpa oss, kan detta bli omöjligt på grund av att hjälpen inte är förberedd och därför inte blir effektiv. De nyaste vapnen ökar denna risk; Sverige kan bli angripet med atom- bomber, därför att vi inte äger sådana bomber och inte har tillförsäkrat oss dem i händelse av krig. På dessa frågor ingick inte utrikesministern; glömde han dem, ansåg han dem likgiltiga eller är de alltför obehagliga att ta upp i samband med ett försvar av neutralismen?

"Atlantpakten är av stort värde", sades det. Slutsatsen drogs inte: att dess värde stiger med dess styrka och att en svensk anslutning från denna synpunkt är önskvärd. De nya stridsmedlen berördes: inte ett ord om det ostridiga att de ställer neutrala länder som inte har dem eller är säkra på att få dem i ett särskilt farligt läge. Det är betecknande för försvaret av vår utrikespolitik.